

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH020019
NAZWA OBSZARU Pasma Krowiarki

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH020019	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Pasma Krowiarki

1.4. Data opracowania 2002-10	1.5. Data aktualizacji 2020-10
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres: Polska Wawelska 52/54 Warszawa 00-922
Adres e-mail: kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2007-08
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2009-03
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	Brak danych

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

[Powrót](#)

Długość geograficzna

16.7517

Szerokość geograficzna

50.3177

2.2. Powierzchnia [ha]:

5423.19

2.3. Obszar morski [%]

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2

Nazwa regionu

PL51	Dolnośląskie
------	--------------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0 %)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

[Powrót](#)

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
6110			0.34		G	C	C	C	C
6210			104.49		G	A	B	B	B
6230			36.64		M	A	B	A	B
6430			0.71		M	B	C	C	C
6510			574.05		G	A	C	B	B
6520			299.4		G	A	C	B	B
7140			10.02		G	B	C	C	C
7220			0.31		G	A	C	C	C
7230			1.77		P	A	C	C	C
8160			0.29		M	B	C	C	C
8210			0.03		G	A	C	A	B
8220			1.02		M	A	C	A	B
8310			0.0	2	G	A	C	A	A

9110		139.72		G	A		C	B	B
9130		50.4		G	A		C	B	B
9150		324.59		G	A		B	A	A
9170		11.95		M	A		C	B	B
9180		6.86		M	A		C	B	B
91E0		49.43		M	A		C	B	B

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki					Populacja na obszarze					Ocena obszaru				
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D			
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Isolacja	Ogólnie
M	1308	Barbastella barbastellus			p	25	30	i		G	C	C	C	C
P	1902	Cypripedium calceolus			p	12	100	shoots		G	A	B	C	B
M	1355	Lutra lutra								G	D			
I	1060	Lycaena dispar			p	1	1	localities		G	D			
M	1323	Myotis bechsteinii			p	1	5	i		G	C	C	C	C
M	1321	Myotis emarginatus			p	5	10	i		M	C	C	C	C
M	1324	Myotis myotis			w	40	47	i		G	C	B	C	B
M	1324	Myotis myotis			p	1	5	i		G	C	B	C	B
I	6179	Phengaris nausithous			p	1	18	localities		G	B	B	C	B
I	6177	Phengaris teleius			p	1	5	localities		G	C	B	C	C
M	1303	Rhinolophus hipposideros			r	35	40	i		G	C	B	C	B
M	1303	Rhinolophus hipposideros			w	1	15	i		G	C	B	C	B
I	1014	Vertigo angustior			p	1	18	grids1x1		G	B	C	C	B

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N16	10.44
N23	0.12
N17	27.73
N10	11.79
N19	21.89
N12	28.03
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Krowiarki są niewielkim, silnie rozczłonkowanym pasmem górskim w obrębie Masywu śnieżnika. Niewielkie wzniesienia zbudowane są ze zmetamorfizowanych wapieni, widocznych w postaci naturalnych wychodni skalnych oraz odsłoneń w licznych kamieniołomach. Naturalne lasy, żyzne i bardzo bogate florystycznie, są obecnie porozdzielane na niewielkie kompleksy, izolowane polami i łąkami. W pokryciu terenu dominują lasy, ponadto dużą powierzchnię zajmują pola i łąki. Pozostały teren to czynne kamieniołomy, nieużytki porolne w różnym stadium regeneracji oraz inne siedliska antropogeniczne.

4.2. Jakość i znaczenie

Siedliska przyrodnicze*6110 Skąły wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (Alyso-Sedion) Siedlisko tworzy niewielkie powierzchnie na półkach skalnych i utwalonym rumoszu, obecnie głównie na siedliskach antropogenicznych w kamieniołomach marmuru na Wapniarce i w Rogóźnie. Zbiorowiska należą do zespołu *Saxifrago-Poetum compressae* – są krótkotrwałe z natury. Fitocenozy wykształcone na półkach skalnych są bardziej stabilne i długotrwałe. W przypadku antropogenicznych siedlisk przeważnie obserwuje się szybką ich sukcesję do zarośli i zagajników. W Krowiarkach występują głównie uboższe postaci, bez części gatunków charakterystycznych. Głównymi gatunkami wyróżniającymi są wiechlina spłaszczona *Poa compressa*, czyścica drobnokwiatowa *Acinos arvensis* oraz zanokcica murowa *Asplenium ruta-muraria*, przechodząca tu z siedliska 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*. Z gatunków bezkręgowców związanych z tym siedliskiem w Krowiarkach wymienić można świdrzyk ozdobny *Charpentiera ornata* oraz gatunek ślimaka *Helicogonia lapacida*. Z siedliskiem współwystępuje siedlisko 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe, zaś w bezpośrednim sąsiedztwie rozwijają się także murawy

kserotermiczne i buczyny storczykowe, w tym ze stanowiskiem obuwika pospolitego *Cypripedium calceolus*. W siedlisku brak części gatunków charakterystycznych, przez co reprezentatywność siedliska została oceniona na C (ocena znacząca), z uwagi na powierzchnię siedliska w obszarze nie przekraczającą 0,34 ha parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na C (ocena średnia), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca). 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) - priorytetowe murawy z istotnymi stanowiskami storczyków W Sudetach murawy z rzędu *Brometalia erecti* osiągają wschodni kres zasięgu i naturalnie występują w postaci zubożałej – brak m.in. niektórych gatunków storczykowatych. Są to zbiorowiska półnaturalne, wymagające koszenia lub wypasu. W ich składzie notuje się szereg bardzo rzadkich lub chronionych gatunków roślin naczyniowych, w tym największe na Dolnym Śląsku populacje goryczki krzyżowej *Gentiana cruciata* oraz goryczuszki orzęsionej *Gentianella ciliata*, a także liczne (a miejscami masowe) występowanie storczyków takich jak gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, storczyk męski *Orchis mascula*, listera jajowata *Listera ovata*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*. Występuje tu także szereg cennych gatunków bezkręgowców (K. Zajac npbl. 2012), które powinny być traktowane jako typowe dla siedliska np. modraszka korydon *Polyommatus coridon*, długoskrzydłak sierposz *Phaneroptera palcata*, zgrzytnica fioletowa *Agapanthia violacea*, karłatek kliniek *Hesperia comma* czy kraśnik sześciopłamek *Zygaena filipendulae*. Siedlisko jest jednym z kluczowych przedmiotów ochrony w obszarze. Zajmuje największe powierzchnie w Sudetach (prawie 105 ha) i wykształca się w specyficznym dla tego terenu podtypie, nieznanym z pozostałych obszarów Polski. W obszarze stwierdzono 63 stanowiska tego siedliska. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobre wykształcenie siedliska w obszarze, z uwagi na powierzchnię siedliska w obszarze nie przekraczającą 105 ha parametr powierzchni względnej oceniono na B (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (ocena dobra), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).*6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie) Siedlisko występuje w południowej części obszaru na suchszych siedliskach grzbietowych, głównie koło Marcinkowa. Niewielkie płaty rozproszone są także wśród niżej położonych łąk kośnych. W płatach siedliska zaznacza się udział storczykowatych, takich jak gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, a także kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* i listera jajowata *Listera ovata*. Bardzo liczny jest udział dziewięcisiła bezłodygowego *Carlina acaulis*. Mimo, iż siedlisko w obszarze Natura 2000 zajmuje niewielką powierzchnię (ok. 35 ha) to rola jaką pełni w zachowaniu różnorodności biologicznej jest wysoka. Należy pamiętać, że siedlisko to należy do bardzo zagrożonych w Sudetach i nawet niewielkie dobrze zachowane jego płaty powinny być obejmowane ochroną. W obszarze stwierdzono 7 stanowisk siedliska. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na niewielkie, ale dobrze zachowane płaty w obszarze, z uwagi na powierzchnię siedliska w obszarze nie przekraczającą 35 ha parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na A (ocena doskonała), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) Ziołorośla górskie tworzą niewielkie płaty zbudowane z eutroficznych, wysokich bylin. Dobrze wykształcone płaty siedliska udokumentowano na 5 stanowiskach (około 0,7 ha) wzdłuż cieków. Siedlisko stanowi uzupełniający przedmiot ochrony, ściśle związany z dobrze zachowanymi płacami łągów. Reprezentatywność siedliska została oceniona na B (dobra) z uwagi na małe, ale bardzo dobrze wykształcone płaty siedliska w obszarze, z uwagi na niewielką powierzchnię siedliska parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na C (średni), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena średnia).6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) Siedlisko rozpowszechnione w obrębie całego obszaru - zajmuje ponad 10% powierzchni obszaru (blisko 574 ha). Skład gatunkowy jest typowy dla tego siedliska, występują w nim m.in. rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, bodziszek łąkowy *Geranium pratense*, babka lancetowata *Plantago lanceolata*, pasternak zwyczajny *Pastinaca sativa*, przytulia pospolita *Galium mollugo*. Często – choć rzadziej niż w murawach kserotermicznych - występują tu: goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata* i kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*. Siedlisko jest istotnym przedmiotem ochrony w obszarze, zarówno z uwagi na ochronę różnorodności biologicznej, jak i dobrze

zachowaną powierzchnię. W obszarze stwierdzono 187 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (doskonała) z uwagi na bardzo dobre wykształcenie siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej oceniono na B (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (doskonały), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena doskonała). 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (Polygonum-Trisetion) Siedlisko występuje głównie w południowej części obszaru w otoczeniu miejscowości Marcinków powyżej 600 m n.p.m (siedlisko w niewielkiej części stwierdzono także w innych miejscach na szczytach wzniesień np. na wschód od Kątów Bystrzyckich). Siedlisko występuje często w mozaice z siedliskiem 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe. Od łąk podgórskich odróżnia je brak rajgrasu wyniosłego *Arrhenatherum elatius* oraz skład gatunkowy nawiązujący częściowo do muraw bliźniczkowych z udziałem m.in. dziewięcisiła bezłodygowego *Carlina acaulis*, macierzanki zwyczajnej *Thymus pulegioides*, krwawnika pospolitego *Achillea millefolium*, babki lancetowatej *Plantago lanceolata*, drzazżki średniej *Briza media*, dzwonka okrągłolistnego *Campanula rotundifolia*, krzyżownicy czubatej *Polygala comosa*, przytulii pospolitej *Galium mollugo*, biedrzeńca mniejszego *Pimpinella saxifraga*, brodawnika zwyczajnego *Leontodon hispidus*, dziurawca czterobocznego *Hypericum maculatum*, rajgrasu wyniosłego *Arrhenatherum elatius*, tymotki łąkowej *Phleum pratense*, jastrzębca kosmaczka *Hieracium pilosella*, poziomki pospolitej *Fragaria vesca*, kupkówki pospolitej *Dactylis glomerata*, śmiałka pogiętego *Deschampsia flexuosa*, pięciornika kurze ziele *Potentilla erecta*. Gatunkiem inwazyjnym występującym w obrębie siedliska jest łubin trwały *Lupinus polyphyllus*. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (doskonała) z uwagi na bardzo dobre wykształcenie siedliska w obszarze, z uwagi na niewielką powierzchnię siedliska w obszarze nie przekraczającą 300 ha parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (dobry), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra). 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska Siedlisko o charakterze kwaśnych młak powstaje zwykle w miejscach silnie przepojonych stagnującą wodą, na lokalnych wypłaszczeniach lub w miejscach słabo nachylonych, w obrębie stoków lub u ich podnóży. Pojawia się zarówno w dolinach potoków, jak i w obrębie grzbietów górskich. Siedlisko jest stale wysyczone wodą, a roślinność jest słabo zróżnicowana – zbiorowisko zwykle tworzy kilka gatunków. Warstwa mchów jest zazwyczaj dobrze rozwinięta. W obszarze stwierdzono jedno stanowisko na wierzchołku koło Białej Wody oraz Marcinkowa, przy południowej granicy terenu. Reprezentatywność siedliska została oceniona na B (ocena dobra) z uwagi na dobrze wykształconą warstwę mszaków z dominacją torfowców. W obrębie siedliska występują gatunki chronione, a siedlisko stanowi jednocześnie obszar źródliskowy potoku Biała Woda. Powierzchnia siedliska w obszarze wynosząca ok. 10 ha oceniona została na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na C (średni) z uwagi na dość duży udział zarośli wierzbowych w płacie siedliska oraz obecność rowów drenujących siedlisko, natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca). *7220 Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati* Źródłiska z aktywnie wytrącającym się węglanem wapnia związane są z wpływami skoncentrowanymi (źródłami) lub powierzchniowymi (wyciekami), o niewielkich wydajnościach oraz wysokim pH wody. Są to siedliska małopowierzchniowe, położone na stokach o różnym stopniu nachylenia. W źródłiskach tych występuje głównie roślinność zespołu *Cratoneurion falcati*. Gatunkiem dominującym jest zazwyczaj źródliskowiec zmienny *Palustriella commutata*. W obszarze siedlisko występuje w strefie źródliskowej Romanowskiego Potoku, w obrębie zbiorowisk łągowych. Ranga siedliska w obszarze jest wysoka. W Sudetach siedlisko notowane skrajnie rzadko. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na jeden, ale dobrze zachowany płat w obszarze, z uwagi na powierzchnię siedliska w obszarze nie przekraczającą 0,31 ha parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na C (ocena znacząca), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca). 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk Torfowiska zasadowe pod względem hydrologicznym należą do torfowisk soligenicznych, tj. zasilanych przez ruchliwe wody podziemne, pochodzące z warstw wodo-nośnych obszarów przyległych. Wody te, w zależności od mineralnego składu utworów geologicznych występujących na trasie przepływu, zawierają różne ilości jonów zasadowych, w tym wapnia. Ilość tego pierwiastka ma decydujący wpływ na odczyn siedliska, który mieści się w przedziale od 6,5 do 8 pH. W obszarze znane jest jedno stanowisko na wysokości miejscowości Żelazno. Drugie występuje poza obszarem na

wysokości Kątów Bystrzyckich. Siedlisko ważne z uwagi na ochronę różnorodności biologicznej. Z siedliskiem tym związane są masowe wystąpienia kukułki szerokolistej *Dactylorhiza majalis*. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na dobrze zachowany płat w obszarze. Powierzchnia siedliska w obszarze nie przekraczająca 1,77 ha oceniona została na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na C (ocena znacząca), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca).*

8160 Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne ze zbiorowiskami ze *Stipion calamagrostis* Napiargowe zbiorowiska powstające na podłożu wapiennym, w miejscach utworzonych wskutek różnego typu procesów naturalnych (osuwiska, półki skalne) lub związanych z działalnością człowieka (wydobycie kopalni, wycinka drzew na stromych stokach, dawna gospodarka pasterska). Siedlisko występuje w formie pojedynczych płatów o niewielkich powierzchniach na stromych stokach, silnie nasłonecznionych, zwykle w kompleksach z murawami kserotermicznymi, w tym zbiorowiskami naskalnymi i ciepłolubnymi zaroślami. Na terenie obszaru stwierdzono dwa stanowiska w nieczynnych kamieniołomach na Wapniarce oraz Rogóżce. Z ważnych gatunków bezkręgowców z siedliskiem tym związane są w Krowiarkach stanowiska świdrzyka ozdobnego *Charpentiera ornata* oraz gatunku ślimaka *Helicogonia lapacida*. Pomimo niewielkiej liczby płatów w obszarze, siedlisko jest ważne dla zachowania różnorodności biologicznej, w tym rzadkich gatunków bezkręgowców i dlatego reprezentatywność siedliska została oceniona na B (ocena dobra), z uwagi na małą powierzchnię siedliska w obszarze parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o zły stopień zachowania struktury i funkcji siedliska, możliwość jego odtworzenia oraz silny stopień zagrożenia na zmiany naturalne oraz antropogeniczne oceniono na C (średni lub zdegradowany), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na C (ocena znacząca).

8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilla caulescens* Występuje w zachodniej części obszaru, między Wapniarką a Romanowem, dosyć często na śródleśnych skałach oraz ścianach kamieniołomów. W składzie gatunkowym występują zanokcica murowa *Asplenium ruta-muraria*, zanokcica skalna *Asplenium trichomanes*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, sałatnik leśny *Mycelis muralis*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, wierzbownica górską *Epilobium montanum*. W obszarze znanych jest 11 stanowisk, ale istnieje duże prawdopodobieństwo, że odnalezione zostaną kolejne. Pasma Krowiarki stanowią jeden z 4 obszarów kluczowych dla zachowania siedliska w Polsce pd.–zach. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, z uwagi na znikomą powierzchnię siedliska w obszarze parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na A (doskonały), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).

8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacium vandellii* Siedlisko znane jest głównie z południowej części obszaru, gdzie występuje na skałach bezwapiennych. Wyjątkiem jest stanowisko na górze Wapiennej, gdzie siedlisko to rozwinęło się na silnie przekryształizowanych marmurach. W jego składzie występują głównie paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, zanokcica północna *Asplenium septentrionale*, a także zanokcica skalna *Asplenium trichomanes*, jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis* i sporadycznie zanokcica murowa *Asplenium ruta muraria*. Siedlisko stanowi istotny przedmiot ochrony obszaru - Sudety i ich Przedgórze stanowią najważniejszy obszar występowania siedliska w całym obszarze kontynentalnym w Polsce. W obszarze znanych jest 10 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, z uwagi na powierzchnię siedliska w obszarze wynoszącą ok. 1 ha parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na A (doskonały), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).

8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania W obszarze znajdują się dwa obiekty jaskiniowe na Wapniarce. Jeden z nich stanowi Jaskinia Na Ścianie znajdująca się w nieczynnym kamieniołomie w Rogóżce o całkowitej długości 270 m, zaś drugi to niewielka Jaskinia przy torach. Są to jedne z niewielu jaskiń w Sudetach, istotne z uwagi na zachowanie różnorodności biologicznej – Jaskinia na Ścianie stanowi duże zimowisko nietoperzy, w tym podkowca małego. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na A (doskonały), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na A (ocena

doskonała).9110 Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion)Siedlisko występuje głównie w południowej części obszaru w postaci rozproszonych płatów wśród lasów gospodarczych z udziałem świerka. W drzewostanie dominuje buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, w runie borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa* i kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*. Stare buczyny są ważnym siedliskiem specyficznego zespołu gatunków zwierząt kręgowych i bezkręgowych, w tym np. popielicy *Glis glis*, dzięcioła czarnego *Dryocopus mauritus*. W obszarze stwierdzono 38 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (dobry), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).9130 Żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion)W zachodniej części obszaru (Krowiarki właściwe) na stokach północnych lub szczytowych kopułach, często przechodzą płynnie w buczyny storczykowe, a granica pomiędzy nimi jest trudna do określenia. W płatach dominuje buk zwyczajny *Fagus sylvatica*. Zasadniczo w płatach żyznej buczyny rzadko spotyka się storczykowate. Stare buczyny są ważnym siedliskiem specyficznego zespołu gatunków zwierząt kręgowych i bezkręgowych, w tym popielicy *Glis glis*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius* i siniaka *Columba oenas*. W obszarze stwierdzono 14 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej ze względu na powierzchnię wynoszącą ok. 50 ha oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (dobry), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (Cephalanthero-Fagenion)Siedlisko występuje na nasłonecznionych stokach południowych, na kopułach podszczytowych, a także na rumowiskach wapiennych na stokach północnych. W składzie gatunkowym notujemy gatunki typowe takie jak obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, buławnik wielokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, żłobik koralowy *Coralorhiza trifida*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata*, a także szczyr trwały *Mercurialis perennis*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, biedrzynek wielki *Pimpinella major*. Drzewostan tworzy buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, często z udziałem cisa pospolitego *Taxus baccata*. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej oceniono na B (ocena dobra), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na A (doskonały), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na A (ocena doskonała).9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)W obszarze występują niewielkie fragmenty siedliska, głównie w zachodniej części obszaru. Warstwa drzew budowana jest przez grab pospolity *Carpinus betulus*, lipę drobnolistną *Tilia cordata*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, buk pospolity *Fagus sylvatica*, w podszycie jarząb brekinia *Sorbus torminalis*, klon polny *Acer campestre* oraz róża polna *Rosa arvensis*. Siedlisko występuje na glebach z dużą ilością węgla wapnia, co przekłada się na bogactwo gatunkowe. Ze względu na powierzchnię zajmowaną w obszarze jest to siedlisko o małej randze. W obszarze stwierdzono 13 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej ze względu na powierzchnię nie przekraczającą 12 ha oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (dobry), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).*9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani)Siedlisko występuje w postaci niewielkich płatów, ograniczonych w występowaniu do rumowisk wapiennych i stromych skarp w dolinach cieków, a więc albo na stanowiskach naturalnych, albo też w otoczeniu porzuconych kamieniołomów. Mimo niewielkiej powierzchni siedlisko o dużej wartości przyrodniczej, stanowiącej ostoję wielu gatunków roślin i zwierząt leśnych. W drzewostanie dominuje klon jawor *Acer pseudoplatanus*, jednak często są to drzewostany wielogatunkowe, z udziałem jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior*, lipy drobnolistnej *Tilia cordata*, buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*, wiązu górskiego *Ulmus gabra* i in. W runie typowymi gatunkami są miesięcznica trwała *Lunaria rediviva* i czerniec gronkowy *Actaea spicata*. Ważny przedmiot ochrony z uwagi na rzadkość występowania i priorytetowy charakter siedliska. W obszarze stwierdzono 7 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na

bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej ze względu na powierzchnię wynoszącą ok. 6,86 ha oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (dobry), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra). *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) Siedlisko występuje często w postaci wąskich płątów nad potokami. W składzie gatunkowym najczęściej spotykamy m.in. gwiazdnicę gajową *Stellaria nemorum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, śledziennicę skretolistną *Chrysosplenium alternifolium*, pokrzywę zwyczajną *Urtica dioica*, bez czarny *Sambucus nigra*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*. W drzewostanie dominuje z reguły olsza czarna *Alnus glutinosa*, często z udziałem jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior*. Istotny przedmiot ochrony w obszarze z uwagi na ważną rolę biocenotyczną, priorytetowy charakter, a także (miejscami) korzystny stan ochrony. W obszarze stwierdzono 28 stanowisk. Reprezentatywność siedliska została oceniona na A (ocena doskonała) z uwagi na bardzo dobry stan zachowania siedliska w obszarze, parametr powierzchni względnej ze względu na powierzchnię wynoszącą ok. 49 ha oceniono na C (ocena znacząca), stan zachowania siedliska w oparciu o stopień zachowania struktury i funkcji siedliska oraz możliwość jego odtworzenia oceniono na B (dobry), natomiast ogólną ocenę siedliska w obszarze oceniono na B (ocena dobra).

Gatunki roślin 1902 Obuwik pospolity *Cypripedium calceolus* Obuwik jest gatunkiem rośliny kłączowej o zasięgu cyrkumborealnym należącym do rodziny storczykowatych *Orchidaceae*. Obecnie centrum jego występowania to pas wyżyn, Karpaty oraz część północno-wschodnia Polski. Rośnie w warunkach średniego lub niewielkiego zacienienia, ale również w może rosnać w otwartych zbiorowiskach (murawy kserotermiczne) lub w lasach liściastych o średnim zwarcie drzewostanu np. buczyny storczykowe. Na początku XX wieku gatunek pospolity na całym obszarze Krowiarek, jednak jego wymieranie rozpoczęło się już przed wojną. Obecnie w granicach obszaru stwierdzono 9 stanowisk gatunku. Kluczowy przedmiot ochrony z uwagi na skrajnie zagrożoną populację gatunku w Polsce pd-zach. Ocena ogólna B (dobra), w tym: Populacja: ocena A: w Krowiarkach występuje ponad 50% zachowanej populacji sudeckiej, czyli około 100-150 pędów; Zachowanie: ocena B; Izolacja: ocena C. Gatunki zwierząt 1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* Gatunek kalcylifilny ślimaka lądowego opisywanego z różnorodnych siedlisk, jednak permanentnie wilgotnych, raczej otwartych lub półotwartych. Zasadza obszary podmokłe od wilgotnych łąk, młak, brzegów jezior i torfowisk węglanowych i ziołorośli z wiązówką *Filipendula sp.*, po zagłębienia międzywydmowe, brzegi słonych nadmorskich bagien i nadmorskie łąki czy szczeliny w krasowych chodnikach wapiennych. Czasem występuje na terenach zadrzewionych (np. w lasach olszowych). Często zajmuje strefę ekotonu między łąkami a zabagnieniami czy torfowiskami, albo brzegi wód. Przebywa w ściółce, na rozkładających się częściach roślin. Latem znajdujący na liściach turzyc lub u ich nasady, bądź też na wilgotnych mchach. Niekiedy wspina się na wysokość 10-15 cm. W granicach obszaru stwierdzono 1 stanowisko. Ocena ogólna B (dobra), w tym: Populacja skupiona w obrębie jednego stanowiska gatunku w zachodniej części obszaru, stwierdzone zagęszczenie wynosiło 18 os./m², w skali kraju pozostaje jednak znacząca – ocena B; Zachowanie: ocena C – ogólny stan zachowania gatunku oceniono jako nieodpowiedni, nie stwierdzono obecności gatunku na dwóch innych znanych wcześniej z obszaru stanowisk, stan zachowania gatunku jest średni; Izolacja: ocena C. 6177 Modraszki telejus *Phengaris teleius* Gatunek motyla związany z wilgotnymi łąkami i torfowiskami niskimi. Środowiska te są zazwyczaj ekstensywnie użytkowane i rozmieszczone mozaikowo wśród zarośli i bardziej suchych środowisk łąkowych i pastwisk. Gatunek nie wykazuje szczególnych preferencji względem określonej struktury roślinności. W całkowicie otwartych biotopach jest znacznie pospolitszy od modraszki *nausitoides*, który często tam nie występuje. Na pogórzu spotykany na zakrzaczonych stokach, gdzie tworzą się lokalne wysięki wody. Odwiedza przede wszystkim kwiatostany krwiosciągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*, a także inne kwiaty o kolorze różowym lub fioletowym, jak np. wyki ptasiej *Vicia cracca*, czy sierpika barwierskiego *Serratula tinctoria*. Jediną rośliną żywicielską gąsienic jest krwiosciąg lekarski. W Polsce spotykany jest najczęściej w gniazdach mrówki *Myrmica rubra* i *M. scabrinodis*, rzadziej także *M. ruginodis* i *M. rugulosa*. Stwierdzono 3 stanowiska gatunku w obszarze, kolejne 2 w pobliżu jego granic. Gatunek skupia się w zachodniej części obszaru, przede wszystkim w sąsiedztwie potoków Piotrówka i Splawa (Splawna). Ocena ogólna C (znacząca), w tym: Populacja jest liczna, skupiająca się w obrębie 3 stanowisk gatunku w obszarze oraz w 2 stanowiskach w pobliżu granic obszaru. Zakresy liczebności przypisane dla oceny stanu jako właściwy (>8 os./100m) są w zasadzie niespotykane w tym regionie. W skali kraju populacja pozostaje nieznacząca – ocena C; Zachowanie: ocena B – gatunek związany z łąkami, zwłaszcza zmienno-wilgotnymi, perspektywa łatwego sposobu poprawienia warunków siedliskowych po wprowadzeniu

zapisów działań ochronnych przewidzianych w Planie pozwala na dobrą ocenę stanu zachowania gatunku; Izolacja: ocena C. 6179 Modraszka *nausitous* Phengaris *nausithous* Motyl związany z wilgotnymi łąkami, torfowiskami niskimi oraz torfowiskami węglanowymi. Rzadko spotykany na rozległych zupełnie otwartych terenach, preferuje mozaikę ze znaczącym udziałem drzew i krzewów. Spotykany także na zakrzaczonych, chłodnych stokach. Samice pobierają pokarm wyłącznie z kwiatostanów krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*, samce odwiedzają niekiedy również inne gatunki kwiatów o kolorze różowym lub fioletowym, jak wyka ptasia *Vicia cracca*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria* i sadzic konopiasty *Eupatorium cannabinum*. Jediną rośliną żywicielską gąsienic jest krwiściąg lekarski. W odróżnieniu od modraszka telejusa samice składają jaja najczęściej w większych czerwieniejących się i bardziej rozwiniętych kwiatostanach. Gatunek ten w odróżnieniu od telejusa jest obligatoryjnym myrmekofilem, rozwijającym w Polsce wyłącznie w gniazdach wścieklicy zwyczajnej *Myrmica rubra*. Stwierdzono 10 stanowisk w obszarze, 8 stanowisk w pobliżu jego granic. Gatunek skupia się w zachodniej części obszaru, przede wszystkim w sąsiedztwie potoków Piotrówka, Splawa (Splawna) oraz Waliszowska Woda. Ocena ogólna B (dobra), w tym: Populacja jest liczna, skupiająca się w obrębie 18 stanowisk gatunku w obszarze. W skali kraju populacja pozostaje znacząca – ocena B; Zachowanie: ocena B – gatunek związany z łąkami, zwłaszcza zmiennowilgotnymi. Stan zachowania gatunku jest dobry. Podyktowane jest to faktem, że w stosunkowo łatwy sposób możliwa jest poprawa warunków siedliskowych po wprowadzeniu zapisów działań ochronnych przewidzianych w Planie; Izolacja: ocena C. 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* Gatunek motyla wykazany z terenu całego kraju, zasiedlający głównie tereny podmokłe. Przeważnie są to wilgotne łąki w dolinach rzek i sąsiedztwie potoków, różnorodne środowiska okrajkowe oraz torfowiska niskie. Preferuje siedliska nadwodne oraz obrzeża rowów melioracyjnych. W ostatnich latach obserwuje się go coraz częściej w siedliskach o niższej wilgotności, również o charakterze ruderalnym. Gąsienice żerują głównie na szczawiu lancetowatym *Rumex hydroplatanum*. Obserwowane również na innych gatunkach szczawiu. Ocena stanu populacji gatunku: na poziomie D (populacja nieistotna). Stan zachowania w obszarze nieznany. Gatunek po raz pierwszy stwierdzony w obszarze w roku 2012 r. podczas prac terenowych wykonywanych na potrzeby PZO. Obecność 3 samców i 1 samicy stwierdzono 16.08.2012 r. na 1 stanowisku w Nowym Waliszowie, gm. Bystrzyca Kłodzka. 1303 Podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros* Gatunek nietoperza związany z terenami skalistymi i górkimi. Latem zamieszkuje najczęściej słabo oświetlone i bardzo ciepłe (temp. do 30°C) strychy, rzadziej jaskinie, nieduże tunele, szczeliny skał lub dziuple drzew. Letnie kolonie rozrodcze samic są niewielkie i liczą do kilkudziesięciu osobników. Samce w tym okresie żyją pojedynczo, chroniąc się w jaskiniach, szczelinach skalnych lub na strychach. Zimowymi kryjówkami są: jaskinie sztolnie, piwnice i fortyfikacje, gdzie nietoperze hibernują pojedynczo lub w skupiskach do kilkuset osobników (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Podkowiec mały jest gatunkiem osiadłym. Jego letnie kryjówki znajdują się zwykle w odległości do 30 km od kryjówek zimowych, chociaż znane są przeloty na większą odległość (najdłuższy przelot to 153 km) (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Podkowiec mały w Polsce osiąga północną granicę zasięgu. Występuje w Sudetach, Karpatach (z wyjątkiem Tatr) oraz na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Pojedyncze stanowiska znajdują się także na Podkarpaciu oraz Śląsku Opolskim. Na Dolnym Śląsku stwierdzono zaledwie kilka stanowisk letnich zlokalizowanych na ziemi kłodzkiej. Są to kryjówki kolonii rozrodczych w Gorzanowie, Starej Morawie, Starej Łomnicy i Szczytnej. Liczebność osobników w tych koloniach wynosi od 10 do około 30 osobników. Pozostałe stanowiska, to schronienia dzienne i zimowiska pojedynczych osobników. Na terenie obszaru stwierdzono 1 zimowisko w obszarze w Jaskini na Ścianie (maksymalnie 15 osobników w 2013 r.) oraz kolonię rozrodczą w kaplicy św. Antoniego na Wapniarce i 2 schronienia dzienne pojedynczych osobników w Piotrowicach Górnych i w Jaskini na Ścianie. Jediną znaną w Obszarze kolonię rozrodczą podkowca małego w Gorzanowie (na strychu kaplicy św. Antoniego na Górze Dębowej) jest jedną z nielicznych kolonii tego gatunku na Dolnym Śląsku. Ocena ogólna B, w tym: Liczebność populacji rozrodczej szacowana na 35-40 osobników z młodymi, a zimowej na ok. 15 osobników - w skali kraju populacja jest nieznacząca - ocena C; Zachowanie: ocena B - ze względu na obecność kolonii podkowca małego i zimowej kolonii w tym miejscu od wielu lat oraz ze względu na potwierdzony rozród. Uwagę zwraca niewystarczające zabezpieczenie miejsca zimowania nietoperzy przed penetracją przez ludzi w okresie zimowym; Izolacja: ocena C. 1308 Mopek *Barbastella barbastellus* Mopek jest gatunkiem nietoperza związanym z lasami, występuje w okolicach terenów zalesionych na nizinach oraz terenach podgórkich. W górach spotykany jest rzadko i lokalnie. Wiosną samice tworzą kolonie rozrodcze liczące od 5 do ponad 100 samic, które zajmują kryjówki w szczelinach drzew (także pod odstającą korą), rzadziej w budkach dla ptaków i szczelinach budynków. W tym czasie samce żyją z reguły samotnie lub tworzą niewielkie kolonie, czasem w pobliżu schronień kolonii rozrodczych. Mopki żerują najczęściej blisko roślinności,

wśród drzew lub tuż nad ich koronami, na obrzeżach lasów, w parkach, ogrodach oraz w pobliżu domów, często pokonując odległości do 30 km między kryjówkami i żerowiskami. Mopek na zimowe schronienie wybiera miejsca chłodne, najczęściej w pobliżu otworów wejściowych jaskiń i piwnic. Zimowiska są miejscami intensywnego rojenia w okresie późnego lata i jesieni i być może także wiosny. Rojenie pełni funkcję godową, umożliwiając spotkanie się i kopulacje osobników z wielu przestrzennie rozdzielonych populacji letnich. Jest to gatunek przez jednych uznawany za osiadły przez innych za krótkodystansowego migranta. Jego sezonowe wędrówki odbywają się najczęściej na odległość kilkunastu kilometrów, jednak niektóre osobniki pokonują trasy do 290 km (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Zasięg mopka obejmuje całą Polskę. Najczęściej obserwowany jest w zimowiskach (w dużych skupieniach) i na żerowiskach. Największymi jego zimowiskami na Dolnym Śląsku są chłodnia w Cieszkowie, piwnice pałacu w Chobieni i klasztoru w Lubiążu, sztolnia w Młotach, sztolnia w Skalkach Stoleckich, sztolnia w Gilowie, Jaskinia Radochowska i Jaskinia Północna Duża. Zimowiska te są jednocześnie dużymi i cennymi miejscami rojenia tego gatunku. Ze względu na trudności w wykrywaniu, znanych jest zaledwie kilka stanowisk kolonii rozrodczych mopka, w Dolinie Baryczy, na Przedgórzu Sudeckim i na Ziemi Kłodzkiej. W granicach obszaru stwierdzono 1 zimowisko w obszarze w Jaskini na Ścianie (ostatnie stwierdzenie zimujących mopków w 1997r.) i żerowiska (3 rejony zidentyfikowanej aktywności). Kolonia rozrodcza tego gatunku została stwierdzona w 2008 r. w budynku gospodarczym w Konradowie, przy granicy z Obszarem. Obecności nietoperzy w tym schronieniu nie potwierdzono w latach 2010-2013. Ocena ogólna C, w tym: Liczebność populacji szacowana na ok. 30 osobników, w skali kraju populacja jest nieznacząca – ocena C; Zachowanie: ocena C – stan zachowania gatunku w obszarze jest trudny do oceny ze względu na niewystarczającą ilość danych. Możliwe jest więc, że kolonie rozrodcze mopka występują w obszarze lub przy granicach obszaru, gdyż jest to gatunek używający wielu często zmienianych kryjówek. Występowanie dziuplastych drzew ma wpływ na stan zachowania siedliska tego gatunku w obszarze; Izolacja: ocena C.1321 Nocek orzęsiony *Myotis emarginatus* Nocek orzęsiony jest ciepłolubnym gatunkiem nietoperza, związanym z wyżynnymi terenami skalistymi i leśnymi. Kolonie rozrodcze liczą od 20 do 1000 samic (przeważnie do 200) i spotykane są w dziuplach drzew, jaskiniach, sztolniach i na strychach. Samce żyją samotnie w podobnych kryjówkach. Ze względu na podobne wymagania ekologiczne, nocki orzęsione są często spotykane w kryjówkach podkowców małych (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Żerowiska nocka orzęsionego znajdują się 1-7 km (maksymalnie 12 km) od kryjówki. Gatunek ten poluje w pobliżu koron drzew i krzewów (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Zimą przebywa w miejscach o dużej wilgotności i temperaturze około 6-9°C. Hibernuje pojedynczo lub w małych skupieniach, czasem razem z podkowcem małym (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Nocek orzęsiony jest jednym z najrzadszych nietoperzy występujących w Polsce. Zasięg jego występowania obejmuje Sudety, Karpaty (włącznie z niższymi partiami Tatr) i Wyżynę Krakowsko-Częstochowską (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Na Dolnym Śląsku nocek orzęsiony regularnie jest obserwowany na zimowiskach w Masywie Śnieżnika, Górach Złotych, Przedgórzu Sudeckim i oraz w pojedynczych zimowiskach Sudetów Zachodnich. Do tej pory nie stwierdzono kolonii rozrodczej tylko pojedyncze osobniki w schronieniach letnich w Międzyzlesiu, Gorzanowie, Nowej Bystrzycy i Konradowie. Cennymi stanowiskami są miejsca rojenia nocka orzęsionego w jaskiniach Masywu Śnieżnika. W granicach obszaru stwierdzono 4 stanowiska występowania gatunku: 1 zimowisko w obszarze w Jaskini na Ścianie (maksymalnie 2 osobniki w 2008 r.) oraz 3 schronienia dzienne pojedynczych osobników w Piotrowicach Górnych, kaplicy św. Antoniego na Wapniarce i w Jaskini na Ścianie. Ocena ogólna C, w tym: Liczebność populacji za względu na małą liczebność nocka orzęsionego na opisywanym terenie określono jako nieznacząca – ocena C; Zachowanie: ocena C – stan zachowania gatunku w obszarze jest trudny do oceny ze względu na niewystarczającą ilość danych oraz ze względu na małą liczbę danych lub małą liczebność nocka orzęsionego lub ze względu na niewystarczające rozpoznanie miejsc zimowania tego gatunku lub ich niską liczebność okresie zimowym. Dla właściwej dalszej ochrony konieczne są dokładniejsze badania, które pozwolą na określenie znaczenia terenu, stopnia jego użytkowania przez gatunek oraz wykażą kryjówki rozrodcze i zimowe; Izolacja: ocena C.1323 Nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* Nocek Bechsteina jest gatunkiem ciepłolubnym i leśnym, zajmującym kryjówki głównie w dziuplach drzew. Zasiedla lasy liściaste, parki, rzadziej lasy iglaste, gdzie żeruje w odległości do kilometra od swojej kryjówki. Samice tworzą kolonie rozrodcze liczące przeważnie od 15 do 40 osobników. Samce prowadzą samotniczy tryb życia. Nocki Bechsteina zimą występują pojedynczo lub po kilka osobników nie tworząc większych skupień. Hibernują w jaskiniach sztolniach, fortyfikacjach i dziuplach drzew. Gatunek ten zaliczany jest do skrajnie osiadłych, nie odbywa dalekich wędrówek. Najdłuższy znany przelot wynosi 59 km. Przez Polskę przebiega północno-wschodnia granica zasięgu nocka Bechsteina, wytycza ją linia: Cedyński

Park Krajobrazowy, Wysoka, Poznań, Konewka, Puszcza Kozienicka, Lasy Sobiborskie. Na terenie Dolnego Śląska gatunek stwierdzany jest stosunkowo rzadko, najczęściej w zimowiskach, w których obserwowane są pojedyncze osobniki. Metody akustycznej identyfikacji gatunków pozwalają na coraz częstsze wykrywanie tego gatunku na żerowiskach. Duże miejsca rojenia, w których wielkość populacji szacuje się na kilkadziesiąt do kilkuset osobników to sztolnia w Skalkach Stoleckich oraz zimowiska w Masywie Śnieżnika (przede wszystkich jaskinie w rezerwacie Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie). W obszarze stwierdzono 1 zimowisko w obszarze w Jaskini na Ścianie (maksymalnie 1 osobnik w 1991r.) Ocena ogólna C, w tym: Liczebność populacji za względu na małą liczebność nocka Bechsteina na opisywanym terenie określono jako nieznaczącą – ocena C; Zachowanie: ocena C – stan zachowania gatunku w obszarze jest trudny do oceny ze względu na niewystarczającą ilość danych oraz ze względu na małą liczbę danych lub małą liczebność nocka Bechsteina lub ze względu na niewystarczające rozpoznanie miejsc zimowania tego gatunku lub ich niską liczebność w okresie zimowym; Izolacja: ocena C. 1324 Nocek duży *Myotis myotis* Jest to jeden z trzech największych polskich gatunków nietoperzy. Występuje na terenach zalesionych, z reguły na nizinach i wyżynach. Jego schronieniami letnimi są strychy budynków, rzadziej jaskinie i sztolnie. Na zimowiska wybiera jaskinie, sztolnie i tunele. Kolonie rozrodcze mogą liczyć do 2-3 tysięcy osobników. Samce żyją samotnie. Nocki duże latają z reguły nisko przy obrzeżach lasów, parków i sadów, gdzie polują głównie na ćmy i chrząszcze z rodziny biegaczowatych. Ich żerowiska oddalone są od kryjówek od 1,5 do 25 km. Nocek duży zaliczany jest do nietoperzy, które odbywają krótkodystansowe wędrówki od 50 do 200 km (najdłuższy stwierdzony przelot wynosi 390 km) (Sachanowicz i Ciechanowski 2005). Nocek duży w Polsce wykazuje zwarty zasięg geograficzny. Występuje w południowej, częściowo w zachodniej i centralnej części kraju, oprócz rejonów północno-wschodnich. Obecność pojedynczych osobników stwierdzono na Podlasiu i wschodnim Mazowszu. Jest to gatunek stosunkowo często występujący na terenie Dolnego Śląska, najczęściej w zgrupowaniach od kilku do ponad tysiąca osobników. Najwięcej jego stanowisk odnotowano na terenach podgórskich. W większym rozproszeniu występuje na Nizinie Śląskiej. Największymi znanymi koloniami rozrodczymi są: kolonia we Wleniu, kolonia w Konradowie k/ Łądką Zdrój, kolonia w Rościszowie w Górach Sowich, kolonie w Sulistrowickach, Parowej i Jaskowej Górnej. Największymi zimowiskami tego gatunku są jaskinie góry Połom, jaskinie i sztolnie Masywu Śnieżnika oraz sztolnie Gór Sowich. W obszarze stwierdzono 8 stanowisk gatunku: 2 zimowiska w obszarze w Jaskini na Ścianie (maksymalnie 35 osobników w 2011r.) i w sztolni w Marcinkowie (maksymalnie 12 osobników w 2009r.) oraz żerowiska (3 rejony zidentyfikowanej aktywności). Siedliska łąkowe i leśne obszaru są ważnymi żerowiskami osobników z kolonii rozrodczych rozmieszczonych przy granicy obszaru: w Konradowie (PLH020008), Kątach Bystrzyckich, Starym Waliszowie i w Kamiennej. Ocena ogólna B, w tym: Liczebność populacji za względu na stałą liczebność nocka na opisywanym terenie określono jako nieznaczącą – ocena C; Zachowanie: ocena B – stan zachowania zimowej populacji gatunku jest właściwy (FV). Nocki duże zimują w Jaskini na Ścianie i w sztolni w Marcinkowie. Wydaje się, że zimująca populacja nocka utrzymuje się na stałym poziomie i z tego względu stan jej zachowania oceniono na dobry. Stan zachowania letniej populacji gatunku w obszarze jest trudny do oceny ze względu na brak kolonii rozrodczej tego gatunku w obszarze, jednak uwzględniając poniższe fakty oceniono stan populacji letniej na właściwy (FV). Przy granicach Obszaru istnieją kolonie letnie na strychach kościołów w Konradowie (około 1300 samic z młodymi), Kątach Bystrzyckich i Starym Waliszowie (pojedyncze osobniki) oraz Kamiennej (około 30 osobników). Osobniki z tych koloni żerują w lasach i na łąkach Obszaru. Podczas prac terenowych rejestrowano żerujące lub przelatujące osobniki oraz odłowiono 1 ciężarną samicę tego gatunku. Izolacja: ocena C. 1355 Wydra *Lutra lutra* Wydra jest jednym z największych krajowych przedstawicieli łasicowatych. Wydry zajmują zazwyczaj liniowe terytoria, położone wzdłuż cieków wodnych, jezior i wybrzeży morskich. Ich wielkość waha się od kilku do kilkunastu kilometrów i jest zależna od obfitości pokarmu, dostępności schronień i stopnia naturalności zajmowanego siedliska. Występowanie gatunku w obszarze określono jako nieznaczące - ocena D

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne		
	Zagrożenia i presje	Zanieczyszczenie (opcjonalnie)
		Wewnętrzne

Poziom	[kod]	[kod]	zewnątrzne [i o b]
H	A04.01		b
H	K02.01		b
H	I02		b
H	J03.01		b
H	A04.03		b
M	B02		b
M	A04.02.01		b
M	I01		b
M	A08		b
L	G01.04		b
L	G05.04		b
L	J01.01		b

Oddziaływania pozytywne

Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnątrzne [i o b]
--------	------------------------------------	--	--

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednoczesne.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ	[%]	
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność	0	
Prywatna	0	
Nieznana	100	
Suma	100	

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. URS Polska, 2013, Plan zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Pasma Krowiarki PLH020019 w województwie dolnośląskim na lata 2014-2023 2. Burić Z., Furmankiewicz J., Furmankiewicz M., Klodek R., Kokurewicz T., Telatyński S. 2001. Zimowe stanowiska nietoperzy na Ziemi Kłodzkiej. Szczeliniac. 149-168 53. Furmankiewicz J., Burić Z., Telatyński S. 2001. Nietoperze Ziemi Kłodzkiej. Pielgrzymy. Inf. Krajoz. SKPS, Wrocław. 112-130.4. Furmankiewicz J., Kokurewicz T. 2002. Sprawozdanie z I etapu inwentaryzacji chiropterologicznej gminy Stronie Śląskie i gminy Bystrzyca Kłodzka. Urząd Wojew., Wrocław. Msc. 5. Gołąb Z., Cebrat J. 2000. Osobliwości przyrodnicze góry Wapniarka w Krowiarkach na Ziemi Kłodzkiej. Chrońmy Przyr. Ojcz. 6. IOP PAN red. 2007 Raport dla Komisji Europejskiej z wdrażania Dyrektywy Siedliskowej w zakresie dotyczącym monitoringu msc., GIOŚ, Warszawa 7. Kossowska M. 2002. Porosty - dane niepublikowane

(unpublished data). 8. Rogala W., Placek W., Wojtoń A. 1998. Nowe dane o krasie podziemnym Krowiarek (Sudety Wschodnie). Prace Inst. Geogr., ser. A. Geogr. Fiz. 9: 13-22.9. Szczęśniak E., Świerkosz K. 2002. Siedliska przyrodnicze. Dane niepublikowane (unpublished data). 10. Szelań Z. 2000. Rośliny naczyniowe Masywu Śnieżnika i Gór Białskich. Fragm. Flor. Geobot. 3: 3-255.11. Świerkosz K. 2002. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Łądek Zdrój. Fulica - Dolnośląski Urząd Wojew., Wrocław.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL03	15.31				

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL03	Śnieżnicki Park Krajobrazowy	*	15.31

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu
Adres:	Polska ul. Kościuszki 82 50-441 Wrocław
Adres e-mail:	sekretariat.wroclaw@rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒	Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pasma Krowiarki PLH020019 Link: http://edzienniki.duw.pl/duw/#/legalact/2014/4025/
☐	Nie, ale jest w przygotowaniu	
☐	Nie	

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020019

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

Tak Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)